Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

11 päivänä kesäkuuta 2020*

Ennakkoratkaisupyyntö – Arvonlisävero – Direktiivi 2006/112/EY – 2 artiklan 1 kohdan c alakohta – Soveltamisala – Verolliset liiketoimet – Vastikkeellinen palvelujen suoritus – Korvaus, joka on maksettava, jos asiakkaat eivät noudata sopimuksen mukaista vähimmäisvoimassaoloaikaa – Luokitteleminen

Asiassa C-43/19,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa) (veroasioiden välimiesoikeus (hallinnollinen välimiesmenettelykeskus), Portugali) on esittänyt 2.1.2019 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 24.1.2019, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Vodafone Portugal – Comunicações Pessoais, SA

vastaan

Autoridade Tributária e Aduaneira,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja S. Rodin sekä tuomarit D. Šváby ja K. Jürimäe (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: G. Pitruzzella,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 30.1.2020 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

– Vodafone Portugal – Comunicações Pessoais, SA, edustajinaan S. Fernandes de Almeida, J. Lobato Heitor ja A. Costa, advogados,

– Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes, T. Larsen, R. Campos Laires ja P. Barros da Costa,

– Irlannin hallitus, asiamiehinään J. Quaney ja M. Browne, avustajanaan N. Travers, SC,

– Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus, asiamiehenään Z. Lavery, avustajanaan E. Mitrophanous, barrister,

* Oikeudenkäyntikieli: portugali.

– Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi L. Lozano Palacios ja A. Caeiros, sittemmin L. Lozano Palacios ja I. Melo Sampaio,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY (EUVL 2006, L 347, s. 1; jäljempänä arvonlisäverodirektiivi) 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan sekä 9, 24, 72 ja 73 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Vodafone Portugal - Comunicações Pessoais, SA (jäljempänä Vodafone) ja Autoridade Tributária e Aduaneira (vero- ja tulliviranomainen, Portugali) ja joka koskee arvonlisäveron oma-aloitteista maksamista marraskuun 2016 osalta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa säädetään, että arvonlisäveroa kannetaan ”verovelvollisen tässä ominaisuudessaan jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta”.

4 Tämän direktiivin 9 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”’Verovelvollisella’ tarkoitetaan jokaista, joka itsenäisesti missä tahansa harjoittaa liiketoimintaa, riippumatta tämän toiminnan tarkoituksesta tai tuloksesta.

Liiketoimintana pidetään kaikkea tuottajan, kauppiaan tai palvelujen suorittajan harjoittamaa toimintaa, mukaan lukien kaivostoiminta, maataloustoiminta ja vapaa ammattitoiminta tai vastaava. Liiketoimintana pidetään erityisesti aineellisen tai aineettoman omaisuuden hyödyntämistä jatkuvaluontoisessa tulonsaantitarkoituksessa.”

5 Mainitun direktiivin 24 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. ’Palvelujen suorituksella’ tarkoitetaan liiketointa, joka ei ole tavaroiden luovutus.

2. ’Televiestintäpalveluina’ pidetään palveluja, joiden tarkoituksena on signaalien, kirjoitettujen, kuvallisten ja ääniviestien tai erityyppisten tietojen välittäminen, lähettäminen ja vastaanottaminen johtimella, radioteitse, optisesti tai muulla sähkömagneettisella menetelmällä, mukaan lukien tähän liittyvän välitys-, lähetys- tai vastaanottokapasiteetin käyttöoikeuden siirto tai myöntäminen, ja myös maailmanlaajuisiin tietoverkkoihin pääsyn tarjoaminen.”

6 Saman direktiivin 64 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jos tavaroiden luovutuksiin ja palvelujen suorituksiin liittyy peräkkäisiä tilityksiä tai maksuja, tavaroiden luovutukset ja palvelujen suoritukset – – katsotaan loppuunsaatetuksi sen ajanjakson päätyttyä, jota tilitykset tai maksut koskevat.”

7 Arvonlisäverodirektiivin 72 artiklan sanamuoto on seuraava:

”Tässä direktiivissä ’käyvällä markkina-arvolla’ tarkoitetaan sitä täyttä määrää, jonka asiakas siinä vaihdannan vaiheessa, jossa tavarat luovutetaan tai palvelut suoritetaan, joutuisi kyseiset tavarat tai palvelut tuolloin saadakseen vapaan kilpailun vallitessa maksamaan riippumattomalle luovuttajalle tai suorittajalle sen jäsenvaltion alueella, jossa liiketoimi on veronalainen.

Jos vertailukelpoista tavaroiden luovutusta tai palvelujen suoritusta ei voida määrittää, ’käyvällä markkina-arvolla’ tarkoitetaan seuraavaa:

1) tavaroiden osalta määrää, joka on vähintään näiden tai samanlaisten tavaroiden ostohinnan suuruinen taikka ostohinnan puuttuessa vähintään omakustannushinnan suuruinen määritettynä luovutushetkellä;

2) palvelujen osalta määrää, joka on vähintään verovelvolliselle palvelujen suorittamisesta aiheutuvien kustannusten suuruinen.”

8 Kyseisen direktiivin 73 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Muiden kuin 74–77 artiklassa tarkoitettujen tavaroiden luovutusten tai palvelujen suoritusten osalta veron peruste käsittää kaiken sen, mikä muodostaa luovuttajan tai suorittajan näistä liiketoimista hankkijalta tai kolmannelta saaman tai saatavan vastikkeen, mukaan lukien näiden liiketoimien hintaan suoraan liittyvät tuet.”

Portugalin oikeus

Arvonlisäverolaki

9 Arvonlisäverolain (Código do Imposto sobre o Valor Acrescentado, jäljempänä arvonlisäverolaki) 1 §:n 1 momentin a kohdan mukaan arvonlisäveroa on kannettava verovelvollisen tässä ominaisuudessaan Portugalin alueella suorittamasta vastikkeellisesta tavaroiden luovutuksesta ja palvelujen suorituksesta.

10 Arvonlisäverolain 4 §:n 1 momentissa säädetään, että palvelujen suorituksena pidetään vastikkeellisia liiketoimia, jotka eivät ole tavaroiden luovutuksia, yhteisöhankintoja tai maahantuontia.

11 Arvonlisäverolain 16 §:n 6 momentin a kohdassa säädetään seuraavaa:

”Edellisen momentin mukaiseen veron perusteeseen ei sisällytetä:

a) vastikkeen maksun viivästymisestä perittäviä korkoja ja vahingonkorvauksia, jotka tuomioistuin on määrännyt maksettavaksi velvoitteiden osittaisen tai kaikkinaisen täyttämättä jäämisen vuoksi”.

Laki sähköisestä viestinnästä

12 Sähköisestä viestinnästä 10.2.2004 annetun lain nro 5/2004 (Diário da República I, I-A-sarja, nro 34, 10.2.2004), sellaisena kuin se on muutettuna 17.6.2016 annetulla lailla nro 15/2016 (Diário da República, 1. sarja, nro 115, 17.6.2016; jäljempänä sähköisestä viestinnästä annettu laki), 47 §:n 1 momentissa ja 2 momentin c kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Yleisiä viestintäverkkoja ja yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluita tarjoavien yritysten on asetettava yleisön ja sen, joka ilmoittaa aikeestaan tehdä niiden tarjoamia palveluja koskeva sopimus, saataville riittävät, avoimet, vertailukelpoiset ja ajantasaistetut tiedot yritysten loppukäyttäjille ja kuluttajille tarjoamien palvelujen tavanomaisista saatavuus- ja käyttöehdoista sekä eriteltävä yksityiskohtaisesti hinnat ja muut maksut sekä mahdolliset sopimuksen lakkaamiseen liittyvät maksut.

2. Edellä olevaa momenttia sovellettaessa näiden yritysten on julkaistava – – seuraavat tiedot, jotka on myös toimitettava etukäteen niille, jotka aikovat tehdä näiden yritysten kanssa palvelusopimuksen:

– –

c) tavanomaiset hinnat täsmentäen kustakin palvelusuorituksesta perittävät maksut ja hinnan kunkin osatekijän sisältö kattaen erityisesti:
   i) palvelun aktivoimiseen sekä saatavuuteen, käyttöön ja ylläpitoon liittyvät kustannukset
   ii) yksityiskohtaiset tiedot tavanomaisesti sovellettavista alennuksista ja erityisistä hinnoittelujärjestelmistä sekä mahdollisista lisämaksuista
   iii) asiakkaan vuokraamiin tai ostamiin päätelaitteisiin liittyvät kustannukset
   iv) sopimuksen lakkaamisesta johtuvat maksut, mukaan lukien laitteiden palautus tai maksu tilaajien aloitteesta tapahtuvan ennenaikaisen lakkaamisen johdosta”.

13 Sähköisestä viestinnästä annetun lain 48 §:ssä säädetään seuraavaa:

”1. Yleisten viestintäverkkojen ja yleisesti saatavilla olevien sähköisten viestintäpalvelujen suorittamisesta on tehtävä sopimus, josta on ehdottomasti käytävä ilmi selvässä, tyhjentävässä ja helposti saatavilla olevassa muodossa seuraavat seikat, sanotun kuitenkaan rajoittamatta sovellettavia kuluttajansuojalainsäädännön säännöksiä:

– –

g) sopimuksen kesto sekä sopimuksen ja sen kohteena olevien palvelujen uudistamista, keskeyttämistä ja lakkaamista koskevat ehdot

– –

2. Sopimusten kestoa koskevat tiedot, mukaan lukien sopimuksen uudistamis- ja lakkaamisehdot, on ilmaistava selvästi ja ymmärrettävästi, ne on asetettava saataville pysyvällä välineellä ja niiden on sisällettävä maininnat seuraavista:

a) mahdollisen kuluttajalle tarjottavaan, määriteltyyn ja laskettuun etuun liittyvän sitovan tilausjakson kesto sekä siihen liittyvät päätelaitteiden korvaamista, palvelun asentamista ja aktivoimista ja muita tarjousehtoja koskevat ehdot

b) mahdolliset maksut, joita numeroiden ja muiden tunnistetietojen siirrettävyydestä aiheutuu

c) mahdolliset tilaajan aloitteesta tapahtuvasta sopimuksen ennenaikaisesta lakkaamisesta sitovan tilausjakson aikana aiheutuvat maksut erityisesti päätelaitteiden korvaamisen, palvelun asentamisen ja aktivoinnin sekä muiden tarjousehtojen vuoksi

– –

4. Sähköisiä viestintäverkkoja ja/tai -palveluja tarjoavat yritykset eivät saa estää sopimusten irtisanomista tilaajien aloitteesta sillä perusteella, että on olemassa sitova tilausjakso, eivätkä vaatia minkäänlaisten maksujen suorittamista sitovan tilausjakson noudattamatta jättämisen perusteella, jos niillä ei ole näyttöä edellisessä momentissa tarkoitetusta kuluttajan tahdonilmaisusta.

– –

11. Jos tilaaja irtisanoo sopimuksen sitovan tilausjakson aikana, tilaajalle aiheutuvat maksut eivät saa ylittää palveluntarjoajalle palvelun käyttöönotosta aiheutuneita kustannuksia, eikä vahingonkorvauksia tai hyvityksiä saa periä.

12. Jos tilaaja irtisanoo ennenaikaisesti sopimuksen, johon sisältyy sitova tilausjakso, siitä aiheutuvien maksujen on oltava oikeassa suhteessa tilaajalle myönnettyyn, sopimuksessa määriteltyyn ja laskettuun etuun ja niiden suuruus ei siten voi automaattisesti olla sama kuin sopimuksen lakkaamisajankohtaan mennessä suorittamatta olevien palvelujen kokonaisarvo.

13. Edellisen momentin mukaisessa tilanteessa, kun kyse on päätelaitteiden korvaamisesta, maksut on laskettava sovellettavan lainsäädännön mukaisesti, ja muussa tapauksessa ne eivät voi olla suurempia kuin määrä, joka palvelun suorittavalle yritykselle olisi vielä maksettava suhteutettuna sopimuksen koko voimassaoloaikaan päivänä, jona sopimus lakkaa ennenaikaisesti.”

14 Sähköisestä viestinnästä annetun lain 52-A §:ssä, jonka otsikko on ”Tilaajille tarjottavan palvelun keskeyttäminen ja lakkauttaminen”, säädetään seuraavaa:

”1. Kun on kyse palvelujen tarjoamisesta tilaajille, jotka ovat kuluttajia, yleisiä viestintäverkkoja tai yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavien yritysten on laskun maksuviivästyksen yhteydessä lähetettävä kuluttajalle huomautus, jossa hänelle myönnetään maksuaikaan 30 päivän pidennys ja varoitetaan palvelun keskeyttämisestä ja mahdollisesti sopimuksen automaattisesta purkautumisesta 3 ja 7 momentin mukaisesti, jos hän ei maksa laskua.

– –

3. Yleisiä viestintäverkkoja tai yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluja tarjoavien yritysten on keskeytettävä palvelun tarjoaminen 30 päivän ajaksi 10 päivän kuluttua edellä 1 momentin mukaisen pidennetyn maksuajan umpeutumisesta, jos kuluttaja ei tämän maksuajan umpeutuessa ole maksanut laskua tai sopinut kirjallisesti yrityksen kanssa erääntyneiden saatavien maksamisesta.

– –

7. Jos kuluttaja ei 30 päivän keskeytysajan päättyessä ole maksanut hänelle osoitettuja laskuja kokonaisuudessaan tai tehnyt kirjallista maksusuunnitelmaa, sopimus katsotaan automaattisesti purkautuneeksi.

8. Edellä 7 momentissa tarkoitettu purkautuminen ei estä vahingonkorvauksen tai hyvityksen perimistä sitovan tilausjakson aikana tapahtuneen sopimuksen lakkaamisen vuoksi 1.6.2010 annetun asetuksen nro 56/2010 (decreto-lei n.º 56/2010; Diário da República, 1. sarja, nro 106, 1.6.2010) mukaisissa rajoissa.

9. Minkä tahansa maksusuunnitelmassa sovitun erän maksamatta jättäminen johtaa automaattisesti sopimuksen purkautumiseen sen jälkeen kun kuluttajalle on annettu kirjallinen ilmoitus 52 §:n 5 momentissa säädetyn määräajan kuluessa, ja tällöin sovelletaan edellisessä momentissa mainittuja säännöksiä.

10. Jos yleisiä viestintäverkkoja ja yleisesti saatavilla olevia sähköisiä viestintäpalveluita tarjoava yritys jättää noudattamatta tämän pykälän säännöksiä erityisesti jatkamalla palvelun toimittamista edellä 3 momentin säännösten vastaisesti tai antamalla laskuja sen jälkeen, kun palvelun suorittaminen on pitänyt keskeyttää, sillä ei ole oikeutta vaatia kuluttajaa maksamaan vastiketta suoritetusta palvelusta ja yrityksen on maksettava velan perimismenettelystä aiheutuvat kulut.

11. Edellisessä momentissa säädettyä ei sovelleta palvelun suorittamisen keskeyttämisen jälkeen annettaviin laskuihin, joiden kohteena ovat tosiasiallisesti ennen keskeyttämistä suoritetut palvelut tai sopimuksen ennenaikaiseen päättymiseen liittyvät, oikeudellisesti perustellut vastikkeet.

_ _”

Asetus nro 56/2010

15 Asetuksen nro 56/2010 1 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Tässä asetuksessa vahvistetaan rajoitukset sellaisten maksujen perimiselle, jotka koskevat sähköisten viestintäpalvelujen tarjoamiseen tarkoitettujen laitteiden vapauttamispalvelun suorittamista sekä sopimuksen irtisanomista sitovan tilausjakson aikana, varmistamalla käyttäjien oikeudet sähköiseen viestintään ja edistämällä kilpailua kyseisellä alalla.”

16 Asetuksen 2 §:n 2 ja 3 momentissa säädetään seuraavaa:

”2. Sitovan tilausjakson aikana ei saa periä sopimuksen päättämisestä ja laitteiston vapauttamisesta minkäänlaista korvausta, jonka määrä on suurempi kuin

a) 100 prosenttia laitteen hankinta- tai käyttöönottopäivän arvosta ilman alennuksia, vähennyksiä tai tukia kyseisen ajanjakson kuuden ensimmäisen kuukauden aikana, kun siitä on vähennetty tilaajan jo maksama määrä sekä kuluttajan mahdollinen saatava matkaviestinoperaattorilta

b) 80 prosenttia laitteen hankinta- tai käyttöönottopäivän arvosta ilman alennuksia, vähennyksiä tai tukia kyseisen ajanjakson kuuden ensimmäisen kuukauden jälkeen, kun siitä on vähennetty tilaajan jo maksama määrä sekä kuluttajan mahdollinen saatava matkaviestinoperaattorilta

c) 50 prosenttia laitteen hankinta- tai käyttöönottopäivän arvosta ilman alennuksia, vähennyksiä tai tukia sitovan tilausjakson viimeisen vuoden aikana, kun siitä on vähennetty tilaajan jo maksama määrä sekä kuluttajan mahdollinen saatava matkaviestinoperaattorilta.

3. Minkäänlaista edellisessä momentissa mainittua suurempaa vastiketta ei saa periä korvauksena tai hyvityksenä siitä, että sopimus irtisanotaan sitovan tilausjakson aikana.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

17 Vodafonen, joka on Lissaboniin (Portugali) sijoittautunut yhtiö, toimialana on sähköistä viestintää, kiinteitä puhelinliittymiä ja langatonta internetyhteyttä koskevien palvelujen tarjoaminen.

18 Toiminnassaan Vodafone tekee asiakkaidensa kanssa palvelusopimuksia, joista tietyissä määrätään erityisistä myynninedistämislausekkeista, joita koskevat ehdot asiakkaiden sitomisesta sopimukseen ennalta määrätyksi vähimmäisajaksi (jäljempänä sitova tilausjakso). Näiden ehtojen mukaan asiakkaat sitoutuvat pitämään tämän ajanjakson ajan yllä sopimussuhdetta Vodafonen kanssa ja käyttämään Vodafonen tarjoamia tavaroita ja palveluja, ja vastineena tälle sitoumukselleen asiakkaat saavat edullisia kaupallisia ehtoja muun muassa tilatuista palveluista maksettavan hinnan osalta.

19 Sitova tilausjakso voi vaihdella näiden palvelujen mukaan. Jakson tarkoituksena on mahdollistaa se, että Vodafone saa takaisin osan laitteistoja ja infrastruktuureja koskevista investoinneistaan sekä muista kustannuksista, kuten palvelun aktivoimisesta ja asiakkaille myönnettävistä erityisistä eduista. Se, että asiakkaat eivät noudata sitovaa tilausjaksoa heistä johtuvista syistä, johtaa siihen, että kyseiset asiakkaat maksavat sopimuksissa sovitut määrät. Näillä määrillä pyritään estämään se, että kyseiset asiakkaat jättäisivät noudattamatta sitovaa tilausjaksoa.

20 Lailla nro 15/2016 tehdyn muutoksen jälkeen Vodafone määritti elokuusta 2016 lähtien sähköisestä viestinnästä annetun lain 48 §:n nojalla sen määrän, joka oli maksettava, jos asiakkaat eivät olleet noudattaneet sitovaa tilausjaksoa, käyttäen perustana näille asiakkaille niiden kanssa tehtyjen sopimusten mukaisesti myönnettyjä etuja, joiden osalta Vodafone ei ollut sopimusten lakkaamispäivänä vielä saanut korvausta. Kansallisen oikeuden mukaan sitovan tilausjakson noudattamatta jättämisen vuoksi maksettava määrä lasketaan sitovasta tilausjaksosta jo kuluneen osan suhteellisen osuuden mukaisesti ja käyttäen laskentaperusteena asiakkaalle sopimuksen nojalla myönnettyjä etuja, jotka yksilöidään ja määritetään sopimuksessa. Tämä määrä ei saa ylittää Vodafonelle palvelun perustamisesta aiheutuneita kustannuksia.

21 Vodafone suoritti marraskuun 2016 osalta oma-aloitteisesti arvonlisäveron niiden määrien perusteella, jotka se oli saanut sitovan tilausjakson noudattamatta jättämisen perusteella (jäljempänä pääasiassa kyseessä olevat määrät). Tämän jälkeen se teki 13.10.2017 tämän veron oma-aloitteista maksamista koskevan oikaisuvaatimuksen, koska kyseinen yhtiö katsoi, että pääasiassa kyseessä olevat määrät eivät kuuluneet arvonlisäveron piiriin.

22 Vero- ja tulliviranomainen hylkäsi tämän oikaisuvaatimuksen 8.1.2018 tekemällään päätöksellä, minkä jälkeen Vodafone nosti ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa eli Tribunal Arbitral Tributáriossa (Centro de Arbitragem Administrativa) (veroasioiden välimiesoikeus (hallinnollinen välimiesmenettelykeskus), Portugali) kanteen, jossa se vaati tuomioistuinta toteamaan, että pääasiassa kyseessä oleviin määriin liittyvä arvonlisäveron oma-aloitteinen maksaminen marraskuun 2016 osalta oli lainvastainen.

23 Pääasian käsittelyä kyseisessä tuomioistuimessa lykättiin siihen asti, kunnes 22.11.2018 annettuun tuomioon MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942) johtanut asia oli saatu käsiteltyä, ja pääasian käsittelyä jatkettiin 28.11.2018.

24 Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa) toteaa ensinnäkin, että sopimusten ennenaikaisesta päättämisestä aiheutuu Vodafonelle taloudellista vahinkoa, mikä on ilmeistä silloin, kun sopimus lakkaa sopimuksen täytäntöönpanon alussa ja kun kyseinen toimija on myöntänyt asiakkaalle tarjousluonteisia etuja. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan on oletettava, että mainitulle toimijalle on aiheutunut vahinkoa. Lisäksi sähköisestä viestinnästä annetun lain 48 §:n 2 momentin c kohdasta ja 52-A §:n 8 momentista ilmenee, että sopimuksen päättäminen sitovan tilausjakson aikana oikeuttaa korvausluonteiseen vastikkeeseen ”päätelaitteiden korvauksiin, palvelun asentamiseen ja aktivointiin tai muihin tarjousehtoihin liittyvien kustannusten takaisin perimiseksi”. Kyseinen tuomioistuin olettaa näin ollen, että Vodafone vastaa näistä kustannuksista ja että pääasiassa kyseessä olevien määrien tarkoituksena on kustannusten takaisin periminen.

25 Lisäksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo toteennäytetyksi, että sitova tilausjakso, joka on edellytyksenä sille, että asiakas voi hyötyä edullisista kaupallisista ehdoista, on olennainen, jotta Vodafone voisi saada takaisin osan investoinneistaan, jotka liittyvät kokonaisinfrastruktuureihin (verkot, varusteet ja laitteistot), asiakkaiden hankintaan (mainos- ja markkinointikampanjat sekä provisioiden maksaminen yhteistyökumppaneille), tilatun palvelun aktivoimiseen, alennuksina tai ilmaispalveluina myönnettäviin etuihin ja laitteiston asennukseen ja hankintaan.

26 Lopuksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa ennakkoratkaisupyynnön esittämisen tarpeellisuudesta, kun otetaan huomioon 22.11.2018 annettu tuomio MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942), yhtäältä, että pääasiassa kyseessä olevat määrät ja mainittuun tuomioon johtaneessa asiassa kyseessä olleet määrät on laskettu eri tavalla.

27 Toisaalta 22.11.2018 annetussa tuomiossa MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942) unionin tuomioistuin näyttää antaneen merkitystä sille, että kyseisessä asiassa sitovan tilausjakson noudattamatta jättämisen vuoksi maksettu määrä vastasi määrää, jonka asianomainen toimija olisi saanut jäljellä olevalta ajanjaksolta, jos sopimusta ei olisi päätetty. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on näin ollen katsonut tarpeelliseksi esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyynnön sen ratkaisemiseksi, onko sillä, että pääasiassa kyseessä olevat määrät eivät ole yhteneväisiä niiden määrien kanssa, jotka olisi maksettu sitovan tilausjakson jäljellä olevan ajanjakson aikana, jos sopimusta ei olisi päätetty, merkitystä sen määrittämiseksi, ovatko pääasiassa kyseessä olevat määrät vastiketta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta, josta on maksettava arvonlisäveroa arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdassa tarkoitetulla tavalla.

28 Tässä tilanteessa Tribunal Arbitral Tributário (Centro de Arbitragem Administrativa) on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko [arvonlisäverodirektiivin] 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa sekä 9, 24, 72 ja 73 artiklaa tulkittava siten, että kyseessä on arvonlisäveron alaisen palvelun suorittaminen, kun sähköisiä viestintäpalveluja tarjoava operaattori perii entisiltä asiakkailtaan (joille se on antanut tarjousluonteisia etuja, kuten maksuttoman asennuksen ja palvelun käyttöönoton, numeroiden siirrettävyyden, päätelaitteita tai erityisiä hintaehtoja, vastineeksi sitoutumisesta sopimukseen tietyksi määräajaksi mutta jotka ovat rikkoneet sitoutumisehtoa heistä itsestään johtuvasta syystä) maksun, joka ei lain mukaan voi olla suurempi kuin palveluntarjoajalle aiheutuneet palvelun perustamiskustannukset ja jonka on oltava oikeasuhteinen verrattuna asiakkaiden saamaan ja sopimuksessa yksilöityyn ja laskettuun etuun ja joka ei siten voi automaattisesti olla samansuuruinen kuin sopimuksen päättymispäivänä suorittamatta olevien palvelujen arvo?

2) Estääkö edellä mainittujen säännösten valossa kyseisen kaltaisen maksun katsomisen vastikkeeksi suoritetusta palvelusta se, että maksu peritään sopimuksen päätyttyä, jolloin operaattori ei enää toimita asiakkaille palveluja, eikä varsinaista kulutusta tapahdu sopimuksen päättymisen jälkeen?

3) Onko edellä mainittujen säännösten valossa katsottava, että kyseisen kaltainen maksu ei ole vastiketta palvelujen suorittamisesta, koska operaattori ja sen entiset asiakkaat ovat lainsäädännön velvoittamana määritelleet tilaussopimuksessa etukäteen niiden maksujen suuruuden laskentamenetelmän, jotka asiakkaiden on maksettava, jos he irtautuvat palvelusopimuksesta ennen sopimusehtoihin sisältyvän sitovan tilausjakson päättymistä?

4) Onko edellä mainittujen säännösten valossa katsottava, että kyseisen kaltainen maksu ei ole vastiketta palvelujen suorittamisesta, jos maksu on erisuuruinen kuin niiden maksujen summa, jotka operaattori olisi saanut sitovan tilausjakson loppuajalta ilman sopimuksen päättämistä?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

29 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, joita on tarkasteltava yhdessä, onko arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa tulkittava siten, että määriä, jotka talouden toimija saa siinä tapauksessa, että palvelusopimus, jossa määrätään sitovan tilausjakson noudattamisesta vastikkeena tälle asiakkaalle edullisempien kaupallisten ehtojen myöntämisestä, päätetään ennenaikaisesti asiakkaasta johtuvasta syystä, on pidettävänä vastikkeena tässä säännöksessä tarkoitetusta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta.

30 Tässä yhteydessä on huomautettava, että arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohdan, jossa määritellään arvonlisäveron soveltamisala, mukaan tätä veroa on kannettava verovelvollisen tässä ominaisuudessaan jäsenvaltion alueella suorittamasta vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta.

31 Palvelujen suoritusta on pidettävä kyseisessä säännöksessä tarkoitetulla tavalla ”vastikkeellisena” ainoastaan silloin, kun palvelun suorittajan ja vastaanottajan välillä on oikeussuhde, johon liittyvät suoritukset ovat vastavuoroisia, ja palvelun suorittajan saama korvaus on todellinen vastasuoritus vastaanottajan saamasta, yksilöitävissä olevasta palvelusta. Tällainen tilanne on kyseessä, jos palvelujen suorituksen ja saadun vastasuorituksen välillä on suora yhteys (tuomio 22.11.2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-295/17, EU:C:2018:942, 39 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 Unionin tuomioistuin on palvelun vastaanottajalle suoritetun palvelun ja tosiasiallisesti saadun vastasuorituksen välisestä suorasta yhteydestä jo todennut, että palvelusopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä maksetun hinnan vastasuoritus muodostuu asiakkaan oikeudesta saada sopimuksesta johtuvat velvoitteet täytetyiksi ja että näin on siitä riippumatta, käyttääkö asiakas tätä oikeutta. Näin palvelujen suorittaja suorittaa kyseisen palvelun jo silloin, kun se saattaa asiakkaan sellaiseen asemaan, että tämä voi käyttää näitä palveluja, joten se, ettei asiakas käytä tätä oikeutta, ei vaikuta edellä mainitun suoran yhteyden olemassaoloon (ks. vastaavasti tuomio 22.11.2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-295/17, EU:C:2018:942, 40 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 Tästä unionin tuomioistuin on katsonut, että sellaisessa palvelusopimuksessa, jonka on sovittu olevan voimassa tietyn vähimmäisajan, ennalta määritettyä määrää, jonka talouden toimija saa, jos asiakas irtisanoo sopimuksen ennenaikaisesti tai jos sopimus irtisanotaan asiakkaasta johtuvasta syystä, ja joka vastaa sitä määrää, jonka kyseinen toimija olisi ilman tällaista irtisanomista saanut jäljellä olevalta sopimusajalta, on pidettävä vastikkeena vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta ja tästä syystä arvonlisäverollisena, vaikka tällainen irtisanominen merkitsee sopimuksessa tarkoitettujen tavaroiden ja palvelujen poistamista asiakkaan käytöstä ennen kyseisen sitovan vähimmäisajan päättymistä (ks. vastaavasti tuomio 22.11.2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-295/17, EU:C:2018:942, 12, 45 ja 57 kohta ja tuomio 3.7.2019, UniCredit Leasing, C-242/18, EU:C:2019:558, 70 kohta).

34 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamien tietojen mukaan pääasiassa kyseessä olevat määrät lasketaan sopimuksessa määritellyn kaavan mukaisesti kansallisessa oikeudessa säädettyjä vaatimuksia noudattaen. Näistä tiedoista ilmenee, että nämä määrät eivät voi ylittää palveluntarjoajalle palvelujen käytöstä aiheutuneita kustannuksia ja että niiden on oltava oikeassa suhteessa sellaiseen asiakkaalle annettuun etuun nähden, joka on sellaisenaan yksilöity ja määritetty kyseisen palveluntarjoajan kanssa tehdyssä sopimuksessa. Kyseiset määrät eivät siten vastaa automaattisesti sopimuksen lakkaamispäivänä jäljellä olevien suoritusten arvoa eivätkä niitä määriä, jotka palveluntarjoaja olisi saanut sitovan tilausjakson loppuosalta, jos sopimusta ei olisi päätetty ennenaikaisesti.

35 Ensinnäkin on syytä katsoa, että edellisessä tuomion kohdassa mainituissa olosuhteissa asiakkaan Vodafonelle maksaman määrän vastasuoritus muodostuu asiakkaan oikeudesta saada kyseinen toimija täyttämään palvelusopimukseen perustuvat velvoitteensa, vaikka asiakas ei haluaisi tai voisi käyttää mainittua oikeutta hänestä itsestään johtuvasta syystä (ks. analogisesti tuomio 22.11.2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-295/17, EU:C:2018:942, 45 kohta).

36 Tässä tilanteessa Vodafone nimittäin antaa asiakkaalle mahdollisuuden käyttää palvelua tämän tuomion 32 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetulla tavalla, eikä tämän palvelun lopettaminen johdu Vodafonesta.

37 Yhtäältä Vodafone sitoutuu toimittamaan asiakkailleen näiden kanssa tehdyissä sopimuksissa sovitut palvelut näissä sopimuksissa määrätyin ehdoin. Toisaalta nämä asiakkaat sitoutuvat maksamaan kyseisissä sopimuksissa määrätyt kuukausimaksut ja mahdolliset jo erääntyneet määrät siinä tapauksessa, että samat sopimukset päätetään ennen sitovan tilausjakson päättymistä asiakkaista johtuvista syistä.

38 Kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, nämä määrät vastaavat tässä asiayhteydessä osaa kustannuksista, jotka liittyvät kyseisen toimijan asiakkailleen suorittamiin palveluihin ja jotka nämä asiakkaat ovat sitoutuneet maksamaan takaisin tällaisen sopimuksen päättämisen tapauksessa.

39 Näin ollen kyseisten määrien on katsottava edustavan osaa sen palvelun hinnasta, jonka palveluntarjoaja on sitoutunut tarjoamaan asiakkaille, ja tämä osa lisätään kuukausimaksuihin, jos asiakkaat eivät noudata sitovaa tilausjaksoa. Näissä olosuhteissa kyseisillä määrillä on samankaltainen tarkoitus kuin niillä kuukausimaksuilla, jotka olisi lähtökohtaisesti pitänyt maksaa, jos asiakkaat eivät olisi hyötyneet niistä kaupallisista eduista, joiden saamisen edellytyksenä on tämän sitovan tilausjakson noudattaminen.

40 Niinpä on katsottava, että liiketoimen taloudellisen todellisuuden, jonka huomioon ottaminen on yhteisen arvonlisäverojärjestelmän soveltamisen perusedellytys, näkökulmasta sopimuksen ennenaikaisen päättämisen vuoksi maksettava määrä varmistaa toimijalle sopimusperusteisen vähimmäisvastikkeen suoritetusta palvelusta (ks. vastaavasti tuomio 22.11.2018, MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia, C-295/17, EU:C:2018:942, 61 kohta).

41 Näin ollen, kuten Irlannin ja Portugalin hallitukset sekä Euroopan komissio toteavat huomautuksissaan, tilanteessa, jossa nämä asiakkaat eivät noudata mainittua sitovaa tilausjaksoa, palvelut on katsottava suoritetuiksi, koska kyseiset asiakkaat ovat voineet käyttää näitä palveluja.

42 Näissä olosuhteissa pääasiassa kyseessä olevien määrien on katsottava olevan osa korvausta, jonka kyseinen toimija saa kyseisistä palveluista. Tältä osin on merkityksetöntä se, että – toisin kuin 22.11.2018 annettuun tuomioon MEO – Serviços de Comunicações e Multimédia (C-295/17, EU:C:2018:942) johtaneessa asiassa kyseessä olevat määrät – pääasiassa kyseessä olevat määrät eivät mahdollista Vodafonelle samoja tuloja kuin jotka se olisi saanut, jos asiakas ei olisi päättänyt sopimusta ennenaikaisesti.

43 Toiseksi tämän tuomion 31 kohdassa mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenevästä edellytyksestä, jonka mukaan maksettujen määrien on oltava todellinen vastasuoritus yksilöitävissä olevasta palvelusta, on todettava, että sekä tarjottava palvelu että tämän palvelun saamisesta maksettava vastike määritetään Vodafonen ja sen asiakkaiden välisen sopimuksen tekohetkellä. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen toimittamista tiedoista ilmenee erityisesti, että vastike palvelusta määritetään tarkasti vahvistettujen perusteiden mukaan ja niissä täsmennetään sekä kuukausimaksut että tapa, jolla ennenaikaisen päättämisen seurauksena maksettava määrä on laskettava.

44 Asiakkaan maksama vastike ei näin ollen ole vapaaehtoinen eikä sattumanvarainen (ks. vastaavasti tuomio 3.3.1994, Tolsma, C-16/93, EU:C:1994:80, 19 kohta) eikä vaikeasti kvantifioitava tai epävarma (ks. vastaavasti tuomio 10.11.2016, Baštová, C-432/15, EU:C:2016:855, 35 kohta).

45 Toisin kuin Vodafone väittää, tätä määrää ei myöskään voida rinnastaa 8.3.1988 annetussa tuomiossa Apple and Pear Development Council (102/86, EU:C:1988:120) tarkoitettuun laissa säädettyyn maksuun tai 18.7.2007 annetussa tuomiossa Société thermale d'Eugénie-les-Bains (C-277/05, EU:C:2007:440) tarkoitettuun korvaukseen toimijalle sen johdosta, että asiakas on irtisanonut sopimuksen.

46 Yhtäältä on nimittäin niin, että vaikka kyseisen määrän laskemisesta on lain- ja asetuksentasoisia säännöksiä, on kuitenkin kiistatonta, että kyseinen maksu suoritetaan oikeussuhteessa, jolle on ominaista suoritusten vastavuoroisuus palveluntarjoajan ja tämän asiakkaan välillä, ja että tässä yhteydessä maksu on asiakkaan sopimusvelvoite.

47 Toisaalta Vodafonen väitteestä, jonka mukaan sitovan tilausjakson noudattamatta jättämisen perusteella maksettava määrä muistuttaa korvausta Vodafonelle aiheutuneesta vahingosta, on ensinnäkin todettava, että tämä väite on ristiriidassa pääasiassa kyseessä olevan kansallisen oikeuden kanssa, koska kyseisen oikeuden mukaan toimija ei voi – ellei ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tarkistuksista tältä osin muuta johdu – vaatia asiakkaalta korvausta tai hyvitystä, mikäli sopimus päätetään ennenaikaisesti.

48 Toiseksi kyseinen väite ei myöskään voi menestyä, kun otetaan huomioon pääasiassa kyseessä olevien liiketoimien taloudellinen todellisuus.

49 Taloudellisen lähestymistavan mukaisesti toimija nimittäin määrittää palvelunsa hinnan ja kuukausimaksut ottaen huomioon kyseisen palvelun kustannukset ja sopimuksen vähimmäiskeston. Kuten tämän tuomion 39 kohdassa on todettu, sopimuksen ennenaikaisen päättämisen tapauksessa maksettavaa määrää on pidettävä erottamattomana osana hintaa, jonka asiakas on sitoutunut maksamaan siitä, että palveluntarjoaja täyttää sopimusvelvoitteensa.

50 Kaiken edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymyksiin on vastattava, että arvonlisäverodirektiivin 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että määriä, jotka talouden toimija saa siinä tapauksessa, että palvelusopimus, jossa määrätään sitovan tilausjakson noudattamisesta vastikkeena tälle asiakkaalle edullisempien kaupallisten ehtojen myöntämisestä, päätetään ennenaikaisesti asiakkaasta johtuvasta syystä, on pidettävänä vastikkeena vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta tässä säännöksessä tarkoitetulla tavalla.

Oikeudenkäyntikulut

51 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Yhteisestä arvonlisäverojärjestelmästä 28.11.2006 annetun neuvoston direktiivin 2006/112/EY 2 artiklan 1 kohdan c alakohtaa on tulkittava siten, että määriä, jotka talouden toimija saa siinä tapauksessa, että palvelusopimus, jossa määrätään sitovan tilausjakson noudattamisesta vastikkeena tälle asiakkaalle edullisempien kaupallisten ehtojen myöntämisestä, päätetään ennenaikaisesti asiakkaasta johtuvasta syystä, on pidettävänä vastikkeena vastikkeellisesta palvelujen suorituksesta tässä säännöksessä tarkoitetulla tavalla.

Allekirjoitukset